

Από τη μέθοδο του Μαρκησίου του Condorcet στην εκλογή του Συμβουλίου

Γιώργος Τζιρίτας¹

Στα 1785 ο γάλλος μαθηματικός Μαρκήσιος του Condorcet δημοσίευσε μια εργασία με τίτλο *Essai sur l'application de l'analyse à la probabilité des décisions rendues à la pluralité des voix*. Αντικείμενο της εργασίας ήταν ο υπολογισμός της πιθανότητας ορθών αποφάσεων που λαμβάνονται με πλειοψηφία, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ψηφίζοντες μπορεί να σφάλουν.

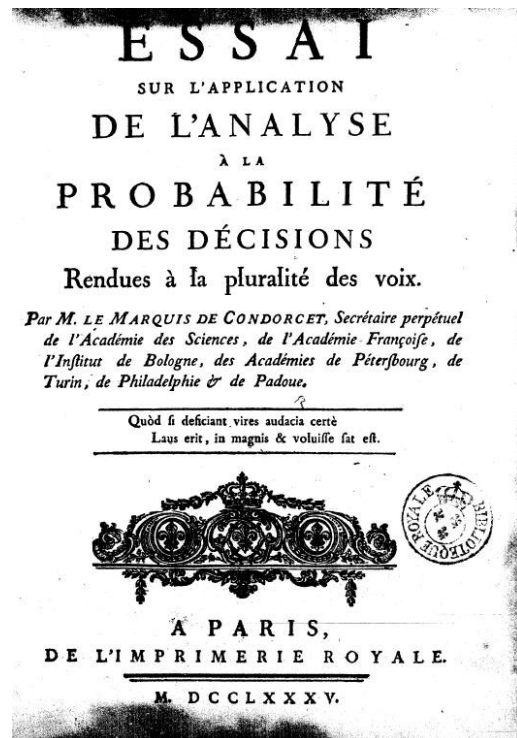
Σε αυτή την εργασία ο Μαρκήσιος του Condorcet εισήγαγε τη μέθοδο της ταξινομικής ψήφου. Ο εκλογέας εκφράζει μια σειρά προτίμησης για όλους τους υποψηφίους, δηλαδή τους ταξινομεί. Ο αριθμός των δυνατών διατάξεων αυξάνει ταχύτατα με τον αριθμό των υποψηφίων. Αν υπάρχουν τρεις υποψήφιοι οι δυνατές διατάξεις είναι 6. Αν όμως υπάρχουν 10 υποψήφιοι, ο αριθμός των διατάξεων είναι 3 628 800. Οι εκλογείς δηλαδή έχουν έναν τεράστιο αριθμό επιλογών. Η δυσκολία αρχίζει μετά, αν δηλαδή θα πρέπει να εκλεγούν 5 από τους 10 υποψηφίους.

Η μέθοδος του Condorcet συνίσταται στην προσομοίωση όλων των δυνατών «μονομαχιών» μεταξύ των υποψηφίων. Αν οι υποψήφιοι είναι 3, οι δυνατές «μονομαχίες» είναι επίσης 3, ενώ αν οι υποψήφιοι είναι 10 οι δυνατές «μονομαχίες» είναι 45. Όταν προσπαθήσει κανείς να εξάγει μια ολική κατάταξη βρίσκεται αντιμέτωπος με το λεγόμενο *παράδοξο του Condorcet*, γιατί οι πλειοψηφικές προτιμήσεις δεν έχουν τη μεταβατική ιδιότητα.

Για να δούμε τη μη-μεταβατικότητα της σχέσης προτίμησης, ας θεωρήσουμε το παράδειγμα των τριών υποψηφίων. Ας τους ονομάσουμε για συντομία Α, Β και Γ. Ας δεχθούμε ως πιθανό αποτέλεσμα το κατωτέρω

- 20 % προτίμησαν τη σειρά ΑΒΓ
- 19 % προτίμησαν τη σειρά ΒΓΑ
- 19 % προτίμησαν τη σειρά ΓΑΒ
- 14 % προτίμησαν τη σειρά ΑΓΒ
- 14 % προτίμησαν τη σειρά ΒΑΓ
- 14 % προτίμησαν τη σειρά ΓΒΑ

Το συμπέρασμα είναι ότι στις ανά δύο αναμετρήσεις η πλειοψηφία προτιμά τον Α ως προς τον Β, ακόμα η πλειοψηφία προτιμά τον Β ως προς τον Γ και επίσης ο Γ πλειοψηφεί έναντι του Α. Δηλαδή το αποτέλεσμα είναι ένας κύκλος χωρίς απόφαση. Ο κύκλος μπορεί να λυθεί, θεωρώντας τη λιγότερο ισχυρή πλειοψηφική απόφαση ως πιθανότατα “εσφαλμένη”. Αν οι υποψήφιοι ήταν 10 ή περισσότεροι, θα υπήρχαν πιθανότατα τόσες διαφορετικές σειρές

¹ Αντιπρύτανης Υποδομών, Καθηγητής Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

προτίμησης, όσοι και οι ψηφοφόροι. Με 10 υποψηφίους οι δυνατές «μονομαχίες» είναι 45, καθιστώντας την κατάταξη πολύπλοκη².

Ας θεωρήσουμε τώρα ένα άλλο παράδειγμα για να φανεί η επιλεκτική λειτουργία μιας ταξινομικής μεθόδου ψηφοφορίας. Έστω, για απλοποίηση, ότι υπάρχουν πάλι τρεις υποψήφιοι και έστω ότι

- 30 % προτίμησαν τη σειρά ΑΒΓ
- 26 % προτίμησαν τη σειρά ΒΓΑ
- 25 % προτίμησαν τη σειρά ΓΒΑ
- 19 % προτίμησαν τη σειρά ΑΓΒ

Σε αυτή την περίπτωση ο Α συγκεντρώνει 49% πρώτες προτιμήσεις, ο Β 26% και ο Γ 25%. Αν θεωρήσουμε τις μονομαχίες ανά δύο, τότε ο Β υπερτερεί τόσο του Γ, όσο και του Α, και ο Γ υπερτερεί του Α. Αν εκλέγονταν 2 από τους τρεις θα αποκλεισθεί ο Α που συγκεντρώνει σχεδόν τόσες πρώτες προτιμήσεις όσες και οι υποψήφιοι Β και Γ μαζί.

Φαίνεται λοιπόν από αυτό το παράδειγμα ότι η μέθοδος Condorcet αναζητεί τη μεσαία λύση, ή αλλιώς το εμφανιζόμενο ως “μικρότερο κακό”. Η μέθοδος Condorcet επιβραβεύει συναινέσεις ανεξαρτήτως περιεχομένου. Κριτήριο της βέλτιστης απόφασης είναι η ελαχιστοποίηση του υποτιθέμενου μέγιστου σφάλματος εκλογής λόγω λαθών των ψηφοφόρων. Η καλύτερη λύση είναι η πιο συντηρητική, αυτή που προκαλεί τις λιγότερες αλλαγές. Αν ένας υποψήφιος έχει ένα καθαρό και προχωρημένο πρόγραμμα, που όμως «τρομάζει» ένα σημαντικό μέρος των ψηφοφόρων, τότε οι φόβοι υπερισχύουν των προσδοκιών και αυτός ο υποψήφιος αποκλείεται. Η ταξινομική ψήφος δεν αναζητεί να αναδείξει τη βέλτιστη λύση, με τη έννοια του μέγιστου οφέλους, αλλά επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι θα αποκλεισθούν οι προτάσεις που μια ετερόκλητη πλειοψηφία θα μπορούσε να θεωρήσει ως «επικίνδυνες». Η ταξινομική ψήφος μπορεί να οδηγήσει πολύ εύκολα στη φίμωση μιας άποψης που με ένα εκλογικό σύστημα απλής αναλογικής θα εκπροσωπούσαν οπωσδήποτε. Η ταξινομική ψήφος δεν εξασφαλίζει την ισότιμη εκπροσώπηση διαφορετικών απόψεων. Δε βασίζεται στην εμπιστοσύνη και την αποδοχή του διαφορετικού, αλλά προσπαθεί να περιορίσει τα υποτιθέμενα λάθη των ψηφοφόρων.

Ο νέος Νόμος Πλαίσιο προβλέπει ότι “Τα εσωτερικά μέλη εκλέγονται από το σύνολο των καθηγητών του οικείου ιδρύματος με ενιαίο ψηφοδέλτιο και με σημείωση από τους εκλογείς δίπλα από το όνομα των υποψηφίων της σειράς προτίμησης με διαδοχικούς ακέραιους αριθμούς (σύστημα ταξινομικής ψήφου).” (άρθρο 8, παρ. 4, εδ. β) Πρόκειται επομένως για ένα εκλογικό σύστημα που θα χρησιμοποιεί κάποια παραλλαγή της μεθόδου Condorcet. Στην αιτιολογική έκθεση για το Νομοσχέδιο αναφέρεται ότι «Για την εκλογική διαδικασία ανάδειξης των καθηγητών-μελών του Συμβουλίου εισάγεται για πρώτη φορά η εφαρμογή του συστήματος της ταξινομικής ψήφου, ώστε να διασφαλιστεί η ισόρροπη εκπροσώπηση της κοινότητας του ιδρύματος στο Συμβούλιο, χωρίς αποκλεισμούς ή κυριαρχία επιμέρους αντιλήψεων.» Ισχυρίζεται η αιτιολογική έκθεση ότι το εκλογικό σύστημα εμποδίζει τους «αποκλεισμούς», ενώ στην πραγματικότητα τους διευκολύνει, αφού ένας υποψήφιος που συγκεντρώνει το 49% των πρώτων προτιμήσεων μπορεί να αποκλεισθεί με μια «καλή συνεννόηση» μεταξύ των άλλων υποψηφίων.

Θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν οι πολιτικοί επιστήμονες που πρότειναν το σύστημα της ταξινομικής ψήφου τεκμηριώναν επιστημονικά την άποψή τους και προσδιόριζαν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, πέραν των γενικολογιών περί αντιμετώπισης της «ευνοιοκρατίας» και της «κομματοκρατίας», που είναι πιο εύκολο να καταγγεληθούν παρά να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, όπου στα πανεπιστήμια υπάρχει Διοικητικό Συμβούλιο με μικρό αριθμό εξωτερικών μελών, τα εσωτερικά μέλη εκλέγονται με απλή αναλογική από λίστες υποψηφίων. Οι ψηφοφόροι καλούνται να επιλέξουν πρόγραμμα για το πανεπιστήμιο. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι στη Γαλλία γνωρίζουν τη μέθοδο Condorcet,

---

2 Οι ενδιαφερόμενοι για το υπολογιστικό κόστος, ας γνωρίζουν ότι παραμένει πολυωνυμικό.

αλλά δεν πειραματίζονται κι επιζητούν το βέλτιστο αποτέλεσμα για τα πανεπιστήμια, κι όχι τη διευκόλυνση συνασπισμών αποκλεισμού «επικίνδυνων» υποψηφίων. Προτιμούν την αναλογική αντιπροσώπευση όλων των προτεινόμενων προγραμμάτων και όχι ένα φοβικό πλειοψηφικό σύστημα σε μια ασαφή προγραμματική βάση επιλογής «παραγόντων», ακόμα κι αν αυτοί θα μπορούσε να είναι φωτισμένοι, όπως κατά φυσικό τρόπο αναμένουμε να συμβεί στην Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά, επειδή, όπως φάνηκε παραπάνω, τα αποτελέσματα μιας εκλογής με ταξινομική ψήφο μπορούν να τύχουν πολλών αναγνώσεων, αφού οι εκφρασμένες γνώμες θα είναι σύνθετες στην αποτύπωσή τους, θα πρέπει να αναμένονται αμφισβητήσεις, δεδομένου ότι υπουργική απόφαση θα καθορίσει τον ακριβή τρόπο εφαρμογής του συστήματος της ταξινομικής ψήφου. Επειδή ο τρόπος εφαρμογής δεν είναι απλή εξειδίκευση, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία οι επισημάνσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής. «Πρόκειται, στη συγκεκριμένη περίπτωση, για νομοθετική εξουσιοδότηση σε διοικητικό όργανο άλλο πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, πρέπει να αφορά ειδικότερα θέματα ή θέματα τοπικού ενδιαφέροντος ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.» Παρακάτω στην έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής αναφέρεται «Τίθεται συναφώς το ζήτημα, εν όψει τόσο του μη προσδιοριζόμενου νομοθετικώς επακριβούς περιεχομένου του εν λόγω συστήματος της «ταξινομικής ψήφου» όσο και των προϋποθέσεων της εξουσιοδότησης (εφάπαξ έκδοση εντός ορισμένης προθεσμίας – προφανώς μη ενδεικτικής) αλλά και της σημασίας της προβλεπόμενης ρύθμισης (τρόπος ανάδειξης των εσωτερικών μελών του Συμβουλίου του Α.Ε.Ι.), εάν πληρούνται οι ανωτέρω συναγματοκτικές προϋποθέσεις.» Πιθανότατα επομένως η υπουργική απόφαση για την «ταξινομική ψήφο» θα τύχει αμφισβήτησης που θα πρέπει να λυθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Τα εσωτερικά μέλη του Συμβουλίου, που θα εκλεγούν με εκλογικό σύστημα που δεν έχει χαρακτηριστικά αναλογικής αντιπροσώπευσης, θα έχει ως πρώτη αποστολή τη συμπλήρωση με Πρόεδρο και πέντε άλλα μέλη που δεν θα προέρχονται από το οικείο Πανεπιστήμιο. Στη συνέχεια σε πλήρη σύνθεση το Συμβούλιο θα έχει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες αρμοδιότητες (Ν.4009/2011, άρθρο 8, παρ. 10) :

- Διορίζει και παύει τους Κοσμήτορες των Σχολών, δηλαδή τα μισά μέλη της Συγκλήτου.
- Χαράσσει τη στρατηγική ανάπτυξης του ιδρύματος.
- Εγκρίνει τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό.
- Καθορίζει τις κατευθύνσεις ακαδημαϊκής ανάπτυξης.
- Εγκρίνει τον οικονομικό προϋπολογισμό.
- Αποφασίζει για την επιβολή διδάκτρων στα μεταπτυχιακά προγράμματα.

Η πορεία και η ανάπτυξη των πανεπιστημίων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το πρώτο Συμβούλιο που θα εκλεγεί αυτό το φθινόπωρο. Είναι απόλυτα αναγκαίο οι αποφασίζοντες στο Υπουργείο πριν από την καταληκτική ημερομηνία της 6^{ης} Οκτωβρίου για την υπουργική απόφαση να εξηγήσουν στην πανεπιστημιακή κοινότητα τα ποιοτικά πολιτικά χαρακτηριστικά του συστήματος της ταξινομικής ψήφου. Τα εκλογικά συστήματα δεν είναι ουδέτερα, αντίθετα διαμορφώνουν την πολιτική συμπεριφορά του εκλογικού σώματος. Καλό θα ήταν οι σύμβουλοι του Υπουργείου να βγούν επιτέλους στο φως της ημέρας και να εξηγήσουν δημόσια και επώνυμα το σύστημα που θα επιβάλουν.